

Ridderen Laurids Trugotsen af Gylling og hans Slægt.

Historie/Jyske Samlinger, Bind 4. række, 5 (1925)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/ho/ho_4rk_0005-PDF/ho_4rk_0005_96736.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=96736>

pdf genereret den : 28/5-2008

Ridderen Laurids Trugotsen af Gylling og hans Slægt.

Af H. L. Møller.

Den 600 Aar gamle Kirkeklokke i Gylling bærer Indskriften: Dñā Cecilia fecit me fundi, 3: »Fru Cæcilia lod mig støbe«. Denne Fru Cæcilia er uden Tvivl den samme, der nævnes i et Tingsvidne af 2. Marts 1444¹⁾ som Datter af Ridderen Laurids Trugotsen af Gylling og som Ridderen Marqvard Rostrups Hustru. Andensteds fra vides det, at Laurids Trugotsens Hustru hed Fru Kirstine, men om hun har været Fru Cæcilias Moder, kan ikke siges med Vished. Faderen kan jo have været gift to Gange. Tingsvidnet blev optaget paa Hads Herreds Ting den 2. Marts 1444, men de her nævnte Personers Levetid ligger 100 Aar længere tilbage. Det fastslaar, at Laurids Trugotsen gav Marqvard Rostrup i Medgift med Datteren Kærsgaard og Svinballe i Hundslund Sogn og den Grund i Faling Sogn, hvorpaa Aarhusbiskoppens Borg Aakær stod, da Tingsvidnet blev optaget.

Naar vi skal søge efter denne Laurids Trugotsen andensteds i Historien, føres vi tilbage til det Tidsrum, da Barnekongen Valdemar Eriksen, den tidligere Hertug af Sønderjylland, bar Danmarks Krone under Formynderskab af sin Morbroder, Grev Gerhard af Holsten, 1326—1330, medens den tidligere Konge, Christoffer 2., fordrevet af sine egne Undersaatter i Forbund med de holstenske Grever, levede i Landflygtig-

hed i Mecklenburg. En af Kong Christoffers mægtigste Fjender og en af Hovedmændene for Rejsningen imod ham var hans tidligere Drost Laurids Jonsen. Han lønnedes af de ny Magthavere med Tranekær og Langeland og udnævntes atter til Drost. En af hans haandgangne Mænd hed Laurids Trugotsen²⁾, der nævnes første Gang som Vidne i et Gavebrev, Laurids Jonsen udstedte paa Viborg Landsting den 28. Januar 1329³⁾, og hvorved han skænkede en Del Gods til Oprettelse af et nyt Kanonikat ved Ribe Domkirke.

Senere da Christoffer var vendt tilbage til sit Rige, og Valdemar Eriksen atter havde overtaget sit Hertugdømme, der i hans korte Kongetid havde været forlenet til Grev Gerhard, opstod der Strid mellem Greven paa hans Myndlings, den unge Hertugs, Vegne og Laurids Jonsen om dennes Ret til at beholde Langeland under de ændrede Forhold. Striden henvistes ved en Overenskomst mellem Parterne af 3. Marts 1331⁴⁾ til Afgørelse ved en Voldgift, som i øvrigt ikke blev til noget, og i denne Overenskomst opnævnte Laurids Jonsen sin Ven Laurids Trugotsen som det ene af de to Medlemmer af Voldgiftsnævnet, hvem det tilkom ham at udpege.

Af dette sidste Dokument fremgaar det, at Laurids Trugotsen, som i begge de nævnte Aktstykker kaldes Væbner og altsaa hørte til Rigets Adel, i 1331 allerede maa have været en Mand »i sin bedste Alder«; han maa have ejet en vis Livserfaring og nydt en ikke ringe Anseelse, siden Laurids Jonsen har betroet ham det vigtige Hverv at afsige Voldgiftskendelse i en saa betydningsfuld Sag som Retten til at besidde Langeland, der var Grundlaget for hele Drostens Magtstilling i Riget.

Nu kan der ganske vist ikke føres noget absolut Bevis for, at Drost Laurids Jonsens Ven og Tillidsmand, Væbneren Laurids Trugotsen, er den samme som den Ridder af samme Navn, der forekommer i det anførte Tingsvidne af 2. Marts 1444, men der er dog overvejende Sandsynlighed derfor. I mange Tilfælde maa vi for det Tidsrum, vi her bevæger os i, med det saare knappe Kildemateriale, der staar til vor Raadighed, nøjes med en saadan Sandsynlighed i Steden for den fuldkomne Vished. Det kan jo heller ikke bevises, at den Væbner Niels Ebbesen af Slægten Strangesen, der havde Gods i Vendsyssel, og hvis Navn forekommer i Aktstykker fra Valdemar Atterdags første Kongetid, er den samme som Grev Gerhards Drabsmand, men den historiske Granskning har dog vistnok nu slaaet sig til Ro med denne Antagelse som den rigtige. — Og i hvert Fald træffer vi nogle faa Aar senere utvivlsomt den rette Laurids Trugotsens Navn som Vidne i et Skøde, udstedt paa Framlev Herreds Ting den 8. Februar 1335⁶⁾, hvorved Anders Knudsen overdrager alt sit Gods i Skørring med en Gaard i Bækskørring til »ærlig og velbyrdig Mand unge Marqvard Rostrup« — altsaa til ham, der allerede dengang var eller dog senere blev Fru Cæcilias Ægtemand.

Den holstenske Adelsslægt Rastorf, hvis Navn her i Danmark fik Formen Rostrup, kendes fra Erik Klippings Tid, Slutningen af det 13. Aarhundrede. Den har formentlig sit Navn fra Slottet Rastorf ved Preetz, der i vore Dage ejes af den kendte Grev Rantzau-Rastorf, »erster Prälat der schleswig-holsteinischen Ritterschaft« og kendt som en arg Fjende af Danskheden i Sønderjylland. Slægten⁶⁾ førte et delt Vaabenskjold: i første Felt en Sølvvinge i rødt, i andet Felt

to røde Bjælker i Sølv. Disse Mærker minder i saa høj Grad om Ahlefeldt'ernes og Rumohr'ernes Vaabener, at de tre Slægter rimeligvis maa have haft samme Oprindelse. Marqvard Rostrup er den Mand af Slægten, der først nævnes her i Danmark. Hans Navn forekommer tidligst i det foran nævnte Skøde af 8. Februar 1335, men endnu samme Aar tillige i et Dokument fra Vendsyssel, hvoraf det ses, at han dengang ejede Sejlstrup Gaard ved Hjørring. Han er sikkert den samme som den Marqvard Rostrup, der i 1340 var den holstenske Greve Johan den Mildes Befalingsmand paa Skanderborg. Identitetsbeviset kan ikke føres fuldt ud; thi der levede samtidig en anden holstensk Adelsmand af samme Navn, som ogsaa kan have været i Grev Johans Tjeneste, og den Omstændighed, at Laurids Trugotsens Svingersøn i Skødet fra Framlev Herreds Ting kaldes »unge Marqvard Rostrup«, kunde jo nok tyde paa, at man der i Egnen kendte en anden Adelsmand af samme Navn, som det gjaldt om at undgaa Forveksling med; men alt, hvad der i øvrigt kan oplyses, taler dog for Identiteten, og baade Kr. Erslev og Thiset har da ogsaa anset denne for given.⁷⁾

Grev Johan af Kiel var kommet i Besiddelse af Skanderborg Slot og Len ved det Forlig, som han og hans Frænde, Grev Gerhard af Rensborg, havde sluttet med Kong Christoffer 2. i Kiel den 10. Januar 1332.⁸⁾ Kongen overdrog her til Grev Gerhard Slottet og Lenet — den sidste Stump af sit Rige, han endnu da havde Raadighed over — dog saaledes, at saa længe Gerhard ikke havde overdraget Johan Langeland og Tranekær — Laurids Jonsens Pant —, skulde Skanderborg styres af 2—3 af Grev Johans Mænd, som blandt hans Raader skulde udvælges af Grev Gerhard, og

som skulde holde det til Grev Johans Haand, og indtil da skulde Skanderborg Hus være Grev Gerhards aabne Hus til al hans Brug. Denne midlertidige Ordning har sikkert bestaaet lige til Grev Gerhards Drab, og Marqvard Rostrup har saaledes haft ham at takke for sin Udnævnelse til Befalingsmand paa det vigtige Slot, der var en god Støtte for Tyskervælden i det sydlige Nørrejylland. Om Marqvard Rostrup har haft denne Post lige fra Overdragelsen 1332, faar staa hen, men naar han tre Aar efter optræder som Godssamler i Omegnen, har han vel allerede da siddet paa Skanderborg, hvorfra han tillige har styret de omliggende Herreder. Hvilke af disse der paa den Tid har ligget til Slottet, vides ikke, men der er intet i Vejen for at antage, at Hads Herred har været blandt dem. I saa Fald kan Laurids Trugotsen i Gylling have haft særlig Grund til at tage vel imod Marqvard Rostrup, naar denne bejlede til hans Datters Haand, og den holstenske Herre kunde paa sin Side ogsaa staa sig ved et saadant Parti, der kunde styrke hans Stilling i Egnen. Thi Fru Cæcilia synes at have været sine Forældres eneste Barn og Arving.

Man véd ikke, hvilken Slægt Laurids Trugotsen har tilhørt; hans Segl er ikke bevaret, i hvert Fald hidtil ikke fundet. Hans Hustru hed som før nævnt Kirstine og levede endnu 1346 — sidste Gang Ægteparret omtales som værende i Live. Han har været en velstaaende Mand, hvis Jordegods dog laa temmelig spredt, som det endnu paa den Tid og længe efter var Tilfældet med den danske Adels Jordbesiddelse. Hans Hovedsæde var i Gylling, og her har han vistnok haft sit »faste Hus«; men han har langtfra ejet hele Sognet. Vi véd saaledes, at den bekendte Ridder Niels Brock af Hylke, der udmærkede sig paa en sørgelig Maade som Parti-

gænger i de indre Stridigheder under Erik Mændved, i 1330 skænkede Søby og Gyllingnæs, som han altsaa har ejet indtil dette Aar, til Ring Kloster. Men Laurids Trugotsen har ogsaa haft Gods andensteds i Herredet; af Tingsvidnet 1444 ses, at Kærsgaard og Svinballe i Hundslund Sogn samt Aakær i Falling Sogn har været en Del af den Medgift, han gav sin Datter, og hvis man ved Aakær skal tænke paa hele det Areal, der i senere Tid har ligget til denne Gaard, har det været en meget betydelig Besiddelse, selv om den allerstørste Del deraf dengang har været Skov og Eng. Gaardens samlede Tilliggende udgør endnu i vore Dage omtrent 1150 ha. Han synes tillige at have ejet Hovedstrup, nu Rodstenseje i Odder Sogn; han har besiddet Bøndergods i Saksild Sogn og i Vor og Ning Herreder.

At Laurids Trugotsen har været en anset Mand, fremgaar af, hvad der er meddelt om hans Forhold til den mægtige Drost Laurids Jonsen. I levende Live nævnes han ganske vist kun som Væbner, men man kan vel nok tro Tingsvidnet fra 1444, naar han i dette kaldes Ridder, og han har altsaa opnaaet denne Værdighed inden sin Død.

Et Spørgsmaal, som det kunde have sin Interesse at faa Svar paa, er dette: Hvorledes stillede Laurids Trugotsen sig i 1340, da den jyske Rejsning mod Holstenervælden begyndte? Man kunde tænke sig, at han ved denne Lejlighed vilde have hentet Parolen fra sin gamle Velynder, den mægtige Laurids Jonsen paa Tranekær, og i saa Fald maatte vi vente at se ham i Rækken af Grev Gerts Modstandere. Thi Laurids Jonsen havde Aaret forinden maattet ruste sig mod et Angreb paa Langeland, der var paatænkt af Hertug Valdemar, som gerne vilde generhverve den skønne og rige Ø, der før havde hørt til hans Hertug-

dømme. Angrebet var ganske vist ikke blevet til noget, men Grev Gerhard havde lovet Hertugen sin Hjælp dertil, saa Laurids Jonsen maatte regne med Greven som sin Fjende. Han døde i øvrigt 6. April 1340 — seks Dage efter Blodnatten i Randers, saa han kom ikke til at gribe ind i Begivenhederne i det skæbnesvangre Aar. Og for Resten var Mentaliteten og Moraliteten hos den danske Adel i hin Tid ikke af den Art, at et Venskab som det, der i Aarene 1329—31 havde forbundet Mænd som Laurids Jonsen og Laurids Trugotsen, behøvede at have nogen som helst Betydning 10 Aar senere.

Mere nærliggende kunde det vel være for Laurids Trugotsen i Betragtning af sit holstenske Svogerskab at holde sig til de fremmede Magthavere: ingen kunde jo forudse det vældige Omsving i Stillingen, der fremkaldtes ved Grev Gerhards Drab. Af en Stump af et Pergamentbrev, der er bevaret som Seglrem (Erslev Repert. 3734), ses det da ogsaa, at han ved en enkelt Lejlighed har været Overbringer af et Brev fra Grev Gerhard til Indbyggerne i Hads Herred. Men maaske har Laurids Trugotsen slet ikke faaet Lejlighed til at bekende Kulør, og maaske har dette ogsaa passet ham bedst. Det kunde i saa Fald lette ham Stillingen, at Gylling ligger noget borte fra de store historiske Begivenheders Alfarvej. Det eneste, vi véd han har foretaget sig i det urolige Aar, tyder paa, at den blodige Tildragelse i Randers og de store Omskiftelser, der fulgte efter den, har ført ham ind paa alvorlige Tanker over Livet og Døden. Thi Maanedsdagen efter Niels Ebbesens Daad, den 1. Maj 1340, skænkede han til sin Sjæls Frelse alt sit Gods i Tvingstrup i Vor Herred til Kristi Legems Alter i Aarhus Domkirke.⁹⁾

Laurids Trugotsen nævnes herefter endnu kun to Gange. Den ene Gang er i et Skøde af 15. August 1342.¹⁰⁾ Det er udstedt af den mægtige Stig Andersen Hvide, »Marsk Stig«s Sønnesøn, der i den kongeløse Tid havde været den kullede Greves Marsk i Nørrejylland, men efter Grevens Fald havde sluttet sig til Valdemar Atterdag og snart blev Kongens højtbetroede Mand. I dette Skøde overdrager Stig Andersen sin Broder Ulf Andersen noget Gods i Galten og Hovlbjerg Herreder. I den Kreds af Vidner, som har beseglet det, finder vi nogle af »Systemskiftets« mest fremtrædende Mænd: Biskop Svend af Aarhus, en af dem, der tidligst havde virket for at skaffe Valdemar Christoffersen Riget, den gamle Peder Vendelbo, Christoffer II.s forhenværende Drost og nu atter hævet til samme høje Stilling af den ny Konge — og endelig den mægtige holstenske Adelsmand Claus Limbek, hvem Grev Gerhard havde gjort til sin Underbefalingsmand i Nørrejylland og givet Kalø Slot i Pant, men som netop nu forberedte sin Overgang til det kongelige Parti, der fuldbyrdedes Aaret efter. Naar vi træffer Laurids Trugotsen i dette udsøgte Selskab, viser dette aabenbart, at han i hvert Fald nu er kommet over paa den rigtige Side, men tillige, at de ny Magthavere har regnet ham for en Mand, det var værd at vinde for den gode Sag. Rimeligt nok, om Ridderslaget i et følgende Aar er kommet som Løn for hans patriotiske Holdning.

Den sidste Gang, der falder et Lysglimt over Laurids Trugotsens Livsførelse, er, da han paa Vor Frues Fødselsdag den 8. September 1346 udstedte et Gavebrev¹¹⁾, hvorved han skænkede 6 Gaarde i Saksild, 1 Gaard ved Dyngby Spang, 1 Gaard i Slet i Ning Herred og 3 Gaarde i Gern Herred (2 i Tovstrup, 1 i Virktorpe (?)) til Oprettelse

af et St. Laurentius Alter i Aarhus Domkirke. Der knyttedes til Gaven den Betingelse, at der ved Alteret skulde læses 4 ugentlige Messer: en Bøn til Jomfru Maria, en til St. Laurentius — Giverens Navne — og to for de hensovede, »men efter vor Død for vore Sjæle«. Giveren og hans Arvinger skulde have Ret til at foreslaa Biskoppen den Præst, der skulde ansættes ved Alteret, og Biskoppen skulde kalde den foreslaaede, hvis han befandtes værdig til Embedet. I selve Gavebrevet præsenteredes hertil Sognepræsten Peder i Barvid, men der toges det Forbehold, at hvis han ikke røgtede sit Kald forsvarligt, kunde Giveren eller hans Arvinger forlange en anden ansat i hans Sted, »for at vore Sjæle ikke til deres Fordærvelse skal blive narret.« Det er i dette Brev, Laurids Trugotsens Hustrus Navn forekommer, og hun var da endnu i Live. Denne anselige Sjælegave kunde nok tyde paa, at Laurids Trugotsen har følt, at det stundede mod Enden for ham og hans Hustru. Begge Skikkelser forsvinder herefter i Mørket, og hans Navn dukker siden kun op den ene Gang, næsten 100 Aar efter, da Tingsvidnet udstedtes om den Medgift, Fru Cæcilia fik af sin Fader. Det ligger nærmest at tænke, at begge Ægtefæller er blevet begravet i Aarhus Domkirke.

— Da Laurids Trugotsen nævnes af Gylling, har han sikkert haft sit faste Hus i denne By. Det har sandsynligvis staaet sydøst for Kirken paa en Forhøjning, der skraaner ned mod Aaen, og har været omgivet af en Grav, som har faaet sit Vand fra denne. I Grunden her er der i vore Dage fundet Rester af Murværk, baade Kampestens og Munkestens. En Sænkning syd for denne Byggeplads hedder endnu »Graven«, og lige op til den laa til for et halv Hundrede Aar siden to sammenbyggede Gaarde, »Skrivergaard-

dene«, der nu er udflyttet. Det er maaske ikke for dristigt at antage, at disse Gaarde med deres Tilliggende forhen har udgjort Borgherrens Andel i Bymarken, og at de senere, da hele Gylling By var kommet under Aakær, har været tillagt Slottets »Skriver«, der har oppebaaret Indtægten af dem i Løn. Endnu i Mands Minde hed Underforvalteren paa Aakær »Skriveren«. — For øvrigt er der ogsaa ved den nordligste Gaard i Byen 1860 fundet gamle Murrester i Grunden og mellem dem en Oblatæske, der blev indsendt til Frederik 7.s Oldsagsamling.

— Foruden de andre Grunde, der kan have bestemt Laurids Trugotsen til at stille sig i Række med den ny Tids Mænd, maa ogsaa Familiehensyn have virket stærkt i samme Retning. Vi kan gaa ud fra, at Ægteskabet mellem Marqvard Rostrup og Cæcilia Lauridsdatter er kommet i Stand allerede nogle Aar før Grev Gerhards Fald, og at Svigersonnen har brugt sin Magtstilling inden for Skanderborg Len til at samle sig et anseligt Jordegods ud over Fru Cæcilias Medgift. Men den store Omvæltning i 1340 har øjensynlig bragt ham i en prekær Stilling. Ved Forliget i Lübeck den 11. Februar 1340¹²⁾, hvori Grev Gerhard byttede sit Pant Nørrejylland med sin Søstersøn Hertug Valdemar, saaledes at denne i Stedet pantsatte Greven sit Land Sønderjylland, bestemtes det, at Skanderborg Slot med tilliggende Herreder undtoges fra dette Mageskifte; Slottet tilhørte jo Grev Johan, paa hvis Vegne Marqvard Rostrup førte Befalingen der. (Det er ikke udelukket, at han kan have haft Slottet i Pant af Greven, men det fremgaar ikke af Kilderne, om det har været saa.) Hvor længe han har beholdt Slottet efter dette Tidspunkt, vides ikke, men han nævnes atter i det Forlig, der blev indgaaet i Lübeck den

21. Maj 1340¹³⁾ mellem Kong Valdemar og Grev Gerhards Sønner. Heri hedder det, at Kongen skal lade Marqvard Rostrup og hans Arvinger beholde deres Panter i Jylland, »indtil de bliver udløst«. Denne Bestemmelse i Traktaten beviser vel ikke, at den holstenske Herre da fremdeles sad inde med Skanderborg Slot, thi han havde jo andet Gods der paa Egnen, som han selv havde erhvervet, og noget deraf kan have været Pante-gods, som han kunde kræve retteligt indløst. Men den Omstændighed, at Greverne har anset det for nødvendigt at lade Kongen særlig garantere Marqvard Rostrup hans Rettigheder, skønt han jo ikke var deres, men Grev Johans Mand, tyder afgjort paa, at de har ment, at han vilde løbe en stærk Risiko, hvis Kong Valdemar beholdt fri Hænder over for ham. Han maa allerede paa det Tidspunkt, da den nævnte Traktat blev sluttet, have været det kongelige Parti i Nørrejylland en Torn i Øjet.

Man maa efter det foreliggende snarest formode, at Marqvard Rostrup er vedblevet at føre Befalingen paa Skanderborg i de urolige Tider, der fulgte efter Drabet paa den kullede Greve, og at det var ham, som forsvarede Slottet, da dette i Efteraaret 1340 blev belejret af Bondehæren under Niels Ebbesen. Denne Belejring endte som bekendt, da Slottet fik Undsætning af Gerhards Sønner, der ilede til fra Fyn med en Rytterstyrke paa 600 Mand, som i Forbindelse med Slottets Besætning besejrede de jydsk Bønder i Slaget paa Nonnebjerg Alle Sjæles Dag den 2. November 1340, hvor Niels Ebbesen fandt Døden, og Greverne saaledes fik Hævn over deres Faders Banemand. Har Marqvard Rostrup deltaget i denne Kamp og været med til at lade Niels Ebbesen og de andre faldne danske Førere klæde Stejle og Hjul paa Valpladsen

efter Slaget, forstaar man, at han har haft god Brug for den »Amnesti«, der var sikret ham ved Kongens Løfte i Lübeck et halvt Aar forinden.

Dette Løfte blev ogsaa holdt, thi Marqvard Rostrup blev i Landet og vedblev at handle med Jordegods i den Egn, hvor han hidtil havde boet. 1347 tilskødede han saaledes Vorkloster en Gaard i Havstorp i Tyrsting Herred¹⁴⁾, og samme Aar havde han en Handel med Ring Kloster om Herligheden over noget Gods i »Ring Fjerding«.¹⁵⁾ Samtidig optræder i samme Egn en Gotskalk Rostrup, der synes at have været Marqvards Fader, og som 1348 fik Skøde paa Gods i Tørring og »Godses Tilliggelse for Skørring Mark«.¹⁶⁾ Hvor længe Marqvard Rostrup har beholdt Skanderborg, er ubekendt; det ældste Vidnesbyrd om, at dette Slot er kommet i Kong Valdemars Magt, er et Brev, Kongen har udstedt der den 3. August 1348¹⁷⁾, men derfor kan Kong Valdemars Besiddelse af Slottet jo godt gaa længere tilbage i Tiden, ligesom det heller ikke er givet, at Marqvard Rostrup er blevet siddende paa det, lige til det gik over i Kongens Hænder. — Det er, kort sagt, meget lidt, der med Sikkerhed kan oplyses om Fru Cæcilias Husbond i disse Aar, og han omtales senere endnu kun ved én Lejlighed: i det Forlig, som den 26. Juli 1353 sluttedes mellem Kongen og de holstenske Grever ved Vindingeaa uden for Nyborg. Her gentager Valdemar det Løfte om Amnesti for Marqvard Rostrup og hans Arvinger, som han allerede én Gang 13 Aar tidligere havde givet i Lübeck. Heraf fremgaar det, at Marqvard endnu i 1353 har været dansk Godsejer og vel ogsaa har haft Bolig her i Riget, og man kan vel tillige slutte deraf, at han i den forudgaaende Fejde mellem Kongen og Holstenerne har staaet paa disses Side; ellers havde der

ingen Grund været til udtrykkeligt at optage ham i Forliget. Han har altsaa ogsaa denne Gang bjerget sin Person og sit jydsk Gods ud af Striden, — og hermed gaar han ud af Sagaen.

Heller ikke om Fru Cæcilia vides der mere, end hvad der alt er fortalt, uden dette, at hun er død før sin Ægtefælle, thi han tog efter hendes Død en ny Hustru, Fru Grete »fra Tyskland«; derimod optræder hendes Børn en Menneskealder, efter at hendes Husbond har været nævnt sidste Gang. Der kendes fire Børn af hendes Ægteskab med Marqvard Rostrup: en Søn Gotskalk (Goiske) og tre Døtre: Kirstine, Elsebe og Silæ (Cæcilia). I Tingsvidnet af 2. Marts 1444 kaldes alle Døtrene Fruer; man kender ikke Navnet paa den ældstes Mand, men Fru Elsebe var gift med Væbneren Jens Alisen og Fru Silæs Mand hed Ove Krabbe, ligeledes Væbner. I sit andet Ægteskab med den tyske Fru Grete fik Marqvard Rostrup Sønnerne Nicolaus (Claus eller Niels) og Benedikt og Døtrene Fru Margrethe og Fru Beate. Nicolaus synes at have levet i ugift Stand og var det af Børnene, som døde tidligst.

Af Fru Cæcilias Børn vides der intet nærmere om Fru Kirstine, men Sønnen Gotskalk og de to andre Døtre blev ved at høre Hads Herred til, hvor baade han og begge Svogrene ejede Gods. Jens Alisen havde Hovedstrup (S. 250), vistnok som Arv efter Laurids Trugotsen, og Ove Krabbe har, foruden hvad han kan have faaet med sin Hustru, selv erhvervet Gods i Gyl-ling Sogn. 1381 købte han af Jens Pors Skovgaard i Søby og en »Enemærkelund«, en øde Gaard i Søby og »hver fjerde Fure over Søby Mark og hvert fjerde Træ i Søby Skov«^{17a}). Der fandt et Skifte Sted, hvorved Gotskalk og Benedikt Rostrup, der da var Værger for

deres Søstre Margrethe og Beate, paa egne og disse Søstres Vegne tilskødede Jens Alisen paa hans Hustrus Vegne »al den Ret og Rettighed«, de havde efter deres Fader, hvorimod han overdrog dem al Ret og Rettighed, »som hans Hustru paakommet var i Arv i Brørup og Gods, til Brørup laa, i Vor Herred« (Hylke Sogn). Derefter hører man ikke mere om Fruerne Margrethe og Beate. — Med Hensyn til Fru Cæcilias Medgift: Kærsgaard, Svinballe og Aakær fandt der ikke straks noget Skifte Sted, men dette Gods kom inden ret længe ind under Aarhus Bispestol, hvormed to bevarede Dokumenter giver os Underretning.

1395 fik Biskop Bo Aarhus Bispedømme, efter at hans Forgænger i Embedet, Dronning Margrethes højt-betroede Raadgiver og Kansler Peder Jensen Lodehat, var blevet forflyttet til Roskilde. Den ny Biskop indledede straks en Aktion for at skaffe sig fast Fod i det rige og frugtbare Hads Herred ved at udkøbe Egnens Lavadel af dens Besiddelser. Særlig var det ham om at gøre at vinde Aakær, som senere skulde blive Aarhusbiskoppernes Hovedborg og den stærkeste Støtte for deres Magt i Herredet. Allerede Peder Jensen har maaske haft Kig paa dette Gods. I 1386 — samme Aar som han kom til Aarhus fra sit tidligere svenske Stift Vexiø —, maa Fru Cæcilias Arvingers Ejendomsret til Aakær være blevet anfægtet fra en eller anden Side. Anderledes kan det ældste af de to ovennævnte Dokumenter næppe forstaas. Det er et Vidnesbyrd, som den hæderlige Tjener (»famulus«) Nicolaus Rostrup den 2. April 1386 erhvervede om, at den Grund, hvorpaa Aakær er bygget, tilhørte ham, hans Brødre og Søstre og aldrig blev forbrudt paa Grund af Udskejelser eller Forbrydelser.¹⁸⁾ Hvad der har gjort det nødvendigt for Fru Cæcilias Arvinger at

skaffe sig denne Erklæring, er uvist. Er der fra Kro-
nens Side blevet rippet op i Marqvard Rostrups For-
hold i Kong Valdemars Dage? Eller har man fundet
andre Angrebspunkter med Hensyn til Rostruppernes
Ejendomsret til de store Arealer omkring Aakær? Det
vidtstrakte, skovklædte Bakkestrøg i Skellet mellem
Falling og Hundslund Sogne, der her er Tale om, har
jo oprindelig været Almindig, som det maaske ikke
har været helt let at hævde privat Ejendomsret til.
Og Dronning Margrethe var allerede da, i Slutningen
af sin Søns Kongetid, begyndt paa den Reduktions-
politik, der senere skulde føre til saa store Resultater.

Efter Ordlyden af det oftnævnte Tingsvidne af 2.
Marts 1444 (»den Grund, som Aakær nu staaer bygget
paa«) maa man tro, at der ikke fandtes nogen Borg
Aakær, dengang Fru Cæcilias Medgift blev udlagt til
Marqvard Rostrup. Derimod har Godset da maaske
haft et andet Midtpunkt, thi der findes endnu ved
Kærsgaard et lille Voldsted, som ligner en Høj, men
er omgivet af Rester af Grav og ydre Vold og utvivl-
somt ikke er fra Oldtiden. Sandsynligvis har det faste
Hus, som har staaet her, været Aakær Slots Forgænger
og er fulgt med, da Laurids Trugotsen overdrog God-
set til Svigersønnen. Denne selv eller hans Arvinger
har saa opført en ny Borg nede i Engen, hvor Aaens
Vand kunde fylde den Grav, som skulde være dens
egentlige Værn. Og denne Borg, som siden har ført
Navnet Aakær, maa, at dømme efter Teksten i det
Brev, Nicolaus Rostrup erhvervede 1386, have staaet,
da dette blev udstedt (»fundum sive fundamentum in
quo castrum Akyer exstitit ædificatum«).

Huset ved Kærsgaard har det herefter ikke haft
nogen Interesse for Godsets Ejer at vedligeholde, og
det er derfor vel snart sunket i Grus.

— At Nicolaus Rostrup i Brevet kaldes »famulus« kunde tyde paa, at han har haft en gejstlig Stilling uden at være Præst, maaske i Aarhusbiskoppens Tjeneste. Han maa være død, inden det Skøde udstedtes, der giver Underretning om Aakærs Overdragelse til Aarhus Bispestol. Denne Handel maa have fundet Sted mellem 1395, da Bo blev Biskop, og den 27. Maj 1398, som er Skødets Datum. Det er udstedt paa Hads Herreds Ting af Ove Krabbe og hans Hustru Fru Silæ, og de overdrager heri Biskoppen deres Andel i Aakær med Tilliggende (Kærsgaard og Svinballe), idet de samtidig godkender det (nu forsvundne) Skøde, som Marquard Rostrups Sønner Gotskalk og Benedikt og hans anden Svigersøn Jens Alisen allerede forinden havde givet Biskoppen paa det samme Gods.¹⁹⁾

Herefter forsvinder Benedikt Rostrups Spor fra Hads Herred, men Broderen Gotskalks Navn forekommer endnu 1402, da han til Biskop Bo pantsatte noget Gods i Gylling Sogn: en Gaard og et øde Byggested i Gylling, 2 Gaarde i Lerdrup.²⁰⁾ Dermed er saa Rostrupernes Saga i Hads Herred forbi.

Det er vel gaaet dem som de andre smaa Adelslægter, der fandtes i denne Egn i det 14. og 15. Aarhundrede: »det var Kirken og navnlig de Aarhus Bisper, som voldte deres Ruin.«²¹⁾ Biskop Bo og hans Eftermænd fortsatte Bestræbelserne for at bringe saa meget som muligt af Herredets Jordegods under Krumstaven; for Gosmer Sogns Vedkommende er Procesens Forløb skildret af Thiset²²⁾; i de andre Sogne er det formodentlig gaaet paa samme Maade. Det Gods i Gylling, som Niels Brock 1330 havde skænket til Ring Kloster (S. 249f), maa senere være kommet i den fra Valdemar Atterdags Historie bekendte Ridder Erland Kalvs Eje og efter hans Død være blevet delt

mellem hans Sønner Jep (Jacob) og Niels; den sidste maa være død senest 1427, thi i dette Aar solgte hans Enke, Fru Abel Tygesdatter, en Del Gods i Egnen, deriblandt et øde Byggested i Gylling, til Biskop Ulrik i Aarhus²³), og efter Herr Jeps Død gav hans Enke Fru Jytte Thott 1436 sit Gods i Gylling og Gyllingnæs til Maribo Kloster.²⁴) Endelig nævnes der et Skøde fra 1453²⁵), hvorved Peder Krabbe, der vel har været en Efterkommer af Ove Krabbe, tilskødede Biskop Jens Iversen Lange to Gaarde i Søby og en i Gylling. — Ved Begyndelsen af det 16. Aarhundrede sad Aarhus Bispestol og Domkapitel vistnok inde med det meste Jordegods i Hads Herred, og Biskoppen havde tilmed hele Herredet i Forlening af Kronen. Efter Reformationens Indførelse blev Aakær med dets Tilliggende Krongods.

— Slægten Rostrup, der uddøde paa Mandslinien 1749, har ikke skænket sit Adoptivfædreland en eneste fremragende Mand; i Dansk biografisk Leksikon er kun optaget et af dens Medlemmer, Jacob Rostrup til Lergrav, en ren Eventyrer og Plattenslager, der blev henrettet for Sørøveri 1594. I det 17. Aarhundrede hed i Skæmtetale Slægten »de snaksomme Rostruppere«. — Deres Læber er nu forlængst lukkede og deres Snak forstummet, men i den Egn, hvor deres danske Stammer havde hjemme, og hvor Slægten først slog Rod her til Lands, er der dog bevaret et baade synligt og hørligt Minde om den: Den gamle Klokke i Gylling Kirkes Taarn, Fru Cæcilias Gave til Kirken i en af hendes Livs Højtidsstunder. Den ringer endnu som for seks Hundrede Aar siden hver Dag over levende og døde.

Erslev: Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis = Erslev.
 Ældste danske Arkivregistraturer = Æ. A.

Schleswig-Holstein-Lauenburgisches Urkundenbuch = S. H. L.

Stemann: Geschichte des öffentlichen und Privat-Rechtes des Herzog-
 tums Schleswigs = Stemann.

¹⁾ Erslev 7407. ²⁾ I Tingsvidnet staves Navnet »Lauritz Thrwitsen«. Her er fulgt den Stavemaade, som bruges i Registeret hos Erslev. ³⁾ Ter-
 pager: Urbis Ripensis descriptio 131. ⁴⁾ Stemann III, 3. ⁵⁾ Erslev 1709.
⁶⁾ Stamtavle i Danmarks Adels Aarbog 1912, Bobé, Slægten Ahlefeldt I, 3 ff.
⁷⁾ Erslev: Registeret, Stamtavlen i D. A. Aarbog. ⁸⁾ S. H. L. II 82 ff. ⁹⁾
 Scriptorum Rer. Dan. VI 472. ¹⁰⁾ Erslev 1959. ¹¹⁾ Scr. Rer. Dan. VI 473. ¹²⁾
 Diplomatarium Flensborgense I 34 ff. ¹³⁾ S. H. L. II 198 ff. ¹⁴⁾ Reinhardt
 i Historisk Tidsskrift IV R., 4. Bd. 171 ff. ¹⁵⁾ Æ. A. I 239, ¹⁶⁾ Æ. A. I 246.
¹⁷⁾ Reinhardt: Valdemar Atterdag 165. ^{17a)} Æ. A. II 118. ¹⁸⁾ Stemann III
 16 ff. ¹⁹⁾ Erslev 3517. ²⁰⁾ Erslev 4207. ²¹⁾ Æ. A. II 148. ²²⁾ Thiset: Bidrag
 til Gosmer Sogns Forhistorie, Hist. Tidsskr. V R., 5. Bd. 685. ²³⁾ Thiset,
 anf. St. ²⁴⁾ Æ. A. II 120. ²⁵⁾ Æ. A. I 207. ²⁶⁾ Æ. A. II 119.
